

Toelichting bij de Standaard tweetalig vmbo

9 november 2009

A Opbrengsten / resultaten

De resultaten van het tto-programma zullen worden gemeten aan de hand van de volgende elementen:

A1 Taalvaardigheid in de doeltaal

Basisberoepsgerichte leerweg (BBL) / Kaderberoepsgerichte leerweg (KBL)

Leerlingen in de BBL en KBL bereiken aan einde van hun schoolloopbaan een ERK-profiel waarvan tenminste twee actieve deelvaardigheden op minimaal A2-niveau zijn.

Gemengde leerweg (GL) / Theoretische leerweg (TL)

Leerlingen uit de GL en TL bereiken aan het einde van hun schoolloopbaan een ERK-profiel waarvan tenminste één actieve en één passieve deelvaardigheid op B1-niveau zijn.

Het uitgangspunt van t-vmbo is dat alle vmbo-leerlingen, in alle leerwegen, er aan deel moeten kunnen nemen. Daarom wordt er gedifferentieerd in het gewenste eindresultaat op het gebied van de taalvaardigheid. Het minimumniveau voor de BBL en KBL is niet hoog, juist om het tweetalig onderwijs, met behoud van uniforme kwaliteitseisen, voor alle leerlingen binnen bereik te brengen.

De voortgang van de leerlingen wordt bijgehouden, zodat voor henzelf en anderen steeds duidelijk is op welk niveau zij per vaardigheid presteren. Een instrument dat hier goed voor te gebruiken is, is het Europees Taalportfolio, een elektronisch dossier dat speciaal geschikt is om behaalde resultaten op het ERK in te schalen. Voor een toetsing van deelvaardigheden zijn diverse (internationale) certificaten geschikt. Zo valt voor Engels te denken aan de eerste niveaus van Anglia, en voor Duits de 'Examenservice' van het Goethe-instituut in Amsterdam.

De 'afstand' tussen de eisen voor de verschillende leerwegen is bewust redelijk groot gemaakt. Doordat een GL/TL-leerling niet alleen voor één vaardigheid meer op een hoger niveau moet scoren dan een BBL/KBL-leerling, maar ook voor twee vaardigheden een compleet niveau hoger moet scoren, moeten de GL/TL leerlingen in feite drie stappen verder zetten dan de BBL/KBL-leerlingen. Uiteraard kunnen alle leerlingen hoger scoren dan het in deze standaard gespecificeerde minimumniveau.

De standaard beoogt bij te dragen aan de ontwikkeling van taalvaardigheidsprofielen, zodat optimaal wordt aangesloten bij de mogelijkheden die het Europees Referentiekader als beschrijvingsinstrument biedt. Duidelijke ERK-profielen sluiten goed aan bij internationale instrumenten zoals Europass (zie ook hieronder bij Oriëntatie op studie en beroep) en bij de taalonderwijspraktijk in het middelbaar beroepsonderwijs. Een consciëntieus gebruik van het ERK sluit dus aan bij de reële behoefte van t-vmbo leerlingen.

De volgende twee taalprofielen zouden *mogelijke* beschrijvingen van het eindniveau van succesvolle t-vmbo leerlingen kunnen zijn.

	BBL/KBL	GL/TL
Leesvaardigheid	A1	B1
Gespreksvaardigheid	A2	A2
Spreekvaardigheid	A1	B1
Schrijfvaardigheid	A2	A2
Luistervaardigheid	A1	A2

A2 Taalvaardigheid Nederlands

De kennis van het Nederlands mag niet in negatieve zin afwijken van de norm, die jaarlijks wordt vastgesteld aan de hand van de gegevens van de inspectie.

Scholen die t-vmbo invoeren wordt aangeraden zich goed te bezinnen op de Nederlandse taalbeheersing van hun leerlingen. In concrete zin mogen de resultaten van tto-leerlingen op het examen Nederlands niet significant afwijken van die van niet-tto leerlingen. Hoewel er in het t-vmbo voorsnog geen negatieve effecten van tto op de taalvaardigheid Nederlands zijn gevonden, is het gezien de grote diversiteit van de vmbo-leerlingen aan te raden om vanaf het begin alert te zijn op de situatie rond het Nederlands op school. Scholen wordt aangeraden om een taalbeleid te voeren. Hiervan kan deel uitmaken dat de niet-tto docenten ook op een taliger manier les gaan geven. Ook de niet-tto docenten zouden zich op de hoogte kunnen stellen van (delen van) CLIL-didactiek, en hun lessen een talige impuls geven, maar dan gericht op het Nederlands in plaats van op de tto-doeltaal.

A3 Niveau vakkennis

Het eindniveau van de vakken mag niet in negatieve zin afwijken van de norm die jaarlijks wordt vastgesteld aan de hand van de gegevens van de inspectie.

A4 Europese en internationale oriëntatie

Aan het eind van hun schoolloopbaan voldoen de leerlingen aantoonbaar aan de kerndoelen internationalisering, tenminste binnen het leergebied Mens & Maatschappij, zodat zij er met inzicht over kunnen praten en schrijven. Internationaliseringsprojecten zijn erop gericht deze basiskennis te verkrijgen. Tto-leerlingen hebben aan het eind van hun schoolloopbaan deelgenomen aan een leerlingenuitwisseling en/of buitenlands studiebezoek, of hebben tenminste deelgenomen aan een internationaal ict-project.

Het verkrijgen van de basiskennis door middel van projecten kan op verschillende manieren gestalte krijgen. Een eenvoudige manier om te beginnen met het opbouwen van internationale contacten binnen een project is door middel van eTwinning: een online omgeving waar honderden scholen uit Europa samenwerken aan projecten. Verder kan gedacht worden aan iEarn, ePals en Learning Circles. Leerlingenuitwisselingen kunnen bijvoorbeeld in het kader van een Comeniusproject plaatsvinden, of met partnerscholen die door een van de eerdergenoemde, laagdrempelige, contactmogelijkheden zijn gevonden.

A5 Relatie instroom-uitstroom

De uitstroom van leerlingen mag niet significant in negatieve zin afwijken van het schoolgemiddelde.

B Onderwijsleerproces

Het onderwijsleerproces van het t-vmbo kenmerkt zich door de volgende elementen:

B1 Kwantitatief aanbod

- Minstens 30% van de contacttijd in de gehele schoolloopbaan, van klas 1 tot en met 4, wordt in de doeltaal aangeboden.

De 30% geldt als gemiddelde per jaar. De taallessen in de doeltaal tellen bij de berekening mee. Er mag gemiddeld worden: een lager percentage in één jaar kan gecompenseerd worden door een hoger percentage in een ander jaar. De doeltaal moet in ieder lesjaar als voertaal worden gebruikt; dit wordt geborgd door enerzijds de eis van gemiddeld 30% per jaar, die nagenoeg onmogelijk te halen is als er in één jaar géén tto wordt aangeboden, en anderzijds door de concrete eis hieronder, die stelt dat de doeltaal in het sectoronderwijs ook aan de orde komt.

Tto kan in modules en projecten, al dan niet vakoverstijgend, gegeven worden. Om aan de 30%-eis te voldoen, behoeven niet volledige vakken in de doeltaal aangeboden te worden.

- De positie van het Nederlands is gelijkwaardig aan die van de doeltaal.

Onderbouw

De doeltaal wordt in tenminste twee van de volgende vier leergebieden aangeboden:

- 1 Mens & Maatschappij
- 2 Mens & Natuur
- 3 Kunst & Cultuur
- 4 Bewegen & Sport

Binnen de leergebieden moet de doeltaal als voertaal gebruikt worden. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om een geheel leergebied in de doeltaal aan te bieden. Binnen de leergebieden kan het tto in modules of projecten gestalte krijgen.

Bovenbouw

Binnen de gekozen sector komt de doeltaal aan de orde.

Ook binnen het sectoronderwijs wordt tto ingevoerd, binnen modules en projecten die in de sector worden ontwikkeld.

B2 Kwalitatief aanbod

Taalaanbod

- 1 De school verbindt tenminste één moedertaalspreker van de doeltaal aan de lesprogramma's binnen de tto-afdeling.

De bedoeling is om de leerlingen structureel in contact te brengen met personen voor wie de tto doeltaal, de moedertaal is. In een ideale situatie zijn er één of meer moedertaalsprekers als docent in de tto-afdeling aanwezig, hetzij als vakdocent, hetzij als doeltaaldocent. Ook moet de school een inspanning leveren om doeltaalsprekers op andere manieren aan de lesprogramma's te verbinden: er kan dan gedacht worden aan gastsprekers, taalassistenten of onderwijsassistenten die doeltaalspreker zijn. Er moet een logische samenhang zijn tussen de bijdrage van de moedertaalspreker en het lopende lesprogramma.

- 2 Met name de doeltaaldocent speelt een rol in het onderwijs van de vormkenmerken van de doeltaal.
- 3 De overige docenten bezitten een taalvaardigheid van tenminste CEFR-niveau B2 voor alle deelvaardigheden.

Het bereiken van ERK-niveau B2 voor alle vaardigheden is het eindresultaat van een (na)scholingstraject dat rond de twee jaar in beslag kan nemen. Onderdeel van dit traject kunnen zijn: een cursus taaldidactiek gericht op de klassesituatie, bijvoorbeeld voor tto-Engels Classroom English van organisaties zoals IVLOS, UTN en ICLON. Voor tto-Engels is door het IVLOS een specifiek op t-vmbo gerichte CLIL-cursus ontwikkeld.

Verder kan men denken aan het behalen van één of meerdere taalcertificaten, zoals voor tto-Engels Anglia Masters of Cambridge Advanced. Een derde belangrijke component van een nascholingstraject is een verblijf van minstens twee weken in het buitenland, om daar een cursus te volgen bij een nascholingsinstituut. Voor tto-Engels valt bijvoorbeeld te denken aan Hilderstone in Broadstairs, de universiteit van Cumbria in Carlisle, en Pilgrims in Canterbury.

Belangrijk bij samenstellen van een nascholingsprogramma en de keuze van instellingen is aandacht voor zowel de te ontwikkelen de taalvaardigheid van de docenten, als de voor tto noodzakelijke CLIL-didactiek. Docenten moeten zich bewust worden van het feit dat zij naast vakdocent, ook taaldocent worden, en moeten zich een op taalverwerving gerichte didactiek eigen gaan maken.

- 4 Voor de overige talen geldt doeltaal = voertaal.
- 5 Het onderwijsaanbod geeft ruime aandacht aan vormgericht taalonderwijs.

Ook hier is aan de orde dat de vakdocenten zich ook op taalverwerving richten, en aandacht besteden aan de vormkenmerken van de taal. Zij zijn zich bewust van veelvoorkomende problemen en kunnen deze gericht onder de aandacht brengen. Docenten richten hun les zodanig in, dat de leerlingen zelf zoveel mogelijk taal produceren.

Materiaal

Er wordt gebruik gemaakt van authentiek materiaal in de doeltaal.

Met authentiek materiaal wordt bedoeld: materiaal dat speciaal voor tto is vertaald, ontwikkeld of geïmporteerd. Het is nadrukkelijk niet alleen de bedoeling dat bestaande Nederlandse methodes worden vertaald. Vertaalde methodes missen de internationale, vergelijkende, invalshoek die in het tto gewenst is. Een gegeven onderwerp wordt in een doeltaaltekst anders belicht dan in een vertaalde tekst. Docenten moeten zich dus heroriënteren op het gebruikte materiaal. Methodes in de doeltaal kunnen aangevuld worden met authentieke (kranten)artikelen, tijdschriften, filmmateriaal, reclames, et cetera. Onder 'materiaal' hoeven dus niet alleen methodes verstaan te worden.

Gelet op het feit dat vakken niet volledig in de doeltaal hoeven worden aangeboden, hoeft er niet uitsluitend gebruik gemaakt te worden van authentiek materiaal. Idealiter is er voor de projecten en modules die in de doeltaal aangeboden worden, adequaat authentiek materiaal.

B3 Aanbod Internationalisering

Het onderwijsprogramma kenmerkt zich door grote aandacht voor internationalisering. Dit komt tot uiting door elk van de hier volgende elementen te realiseren.

- In het beleidsplan voor de t-vmbo-afdeling maakt de school duidelijk welke plaats de Europese en Internationale oriëntatie heeft.
- In het curriculum komt de internationale oriëntatie tot uiting in speciale programma's en projecten.
- De leerling neemt tijdens het tto actief deel aan diverse internationaliseringsactiviteiten (die erop gericht zijn om invulling te geven aan de doelstellingen hiervan zoals deze door de school geformuleerd zijn) als uitwisselingen, internationale stages of studiebezoeken dan wel andere samenwerkingsprojecten waarbij de voertaal de tto-doeltaal is.
- De internationale activiteiten van de leerlingen worden gedocumenteerd.
- Er is een gevarieerd programma met internationaal georiënteerde activiteiten op school en in de schoolomgeving.

De school kan zich op het aan te bieden internationaliseringsprogramma oriënteren met behulp van de onder A4 genoemde hulpmiddelen. Kern van de internationaliseringsactiviteiten is dat de leerlingen op een betekenisvolle manier samenwerken met leerlingen over de grens. Het programma heeft een logische opbouw over de vier leerjaren. De documentatie kan bijvoorbeeld plaatsvinden via een portfolio.

B4 Aanbod Oriëntatie op studie en beroep

De leerlingen richten zich bij het verplichte onderdeel Oriëntatie op studie en beroep met name op de internationale arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door het bezoeken van internationaal georiënteerde bedrijven, het invullen van Europass of het volgen van een internationale stage.

Internationaal georiënteerde bedrijven moeten in eerste instantie gezocht worden in de omgeving. De leerlingen kunnen zo ervaren hoe ze de doeltaal ook in hun eigen regio kunnen

gebruiken in een professionele omgeving. Idealiter gaat de school ook op langere termijn samenwerkingsverbanden aan met bedrijven en instellingen, waardoor verschillende projecten ontwikkeld kunnen worden. Tussen scholen en bedrijven kan zo een synergie ontstaan waar beide partijen van kunnen profiteren.

B5 Instroom

Het aanbod is afgestemd op de instroom van leerlingen uit het primair onderwijs, waarbij rekening wordt gehouden met leerlingen die vroeg vreemdetalenonderwijs hebben genoten.

Een toenemend aantal basisscholen kiest voor vroeg vreemdetalenonderwijs. Tto-scholen moeten hun aanbod op deze instroom afstemmen. Een gedifferentieerde aanpak kan noodzakelijk zijn. In de regionale netwerken – zoals voor vvtto-Engels Buzzy Bee in de regio Nieuwegein, het landelijke Early Bird-netwerk en het Arnhemse netwerk 'doorlopend Engels' – ontstaat expertise op het gebied van de aansluiting. Tto-scholen wordt aangeraden zich op deze expertise te oriënteren en er gebruik van te maken.

B6 Didactisch handelen

Het didactisch handelen van de docenten voldoet overwegend aan het profiel zoals dat is beschreven in het ideaalprofiel voor de tto-docent (bijgevoegd in bijlage 1).

Bij het samenstellen van (de didactische component van) een nascholingsprogramma kan dit profiel als uitgangspunt genomen worden.

C Kwaliteitszorg

C1 Kwaliteitszorg

- De schoolleiding heeft een gedocumenteerde visie op tweetalig onderwijs waarin de relatie tto - internationalisering is verwerkt.
- De school levert een bijdrage aan de verdere ontwikkeling van tto in Nederland.
- De school onderschrijft deze standaard, neemt deel aan de visitaties en is lid van het landelijk netwerk tto, dat wordt gecoördineerd door Nuffic.

Een bijdrage aan de verdere ontwikkeling van tto kan geleverd worden door het actief betrokken zijn bij activiteiten die voor en door het netwerk-tto georganiseerd worden. Docenten kunnen good practice delen op workshops en bijeenkomsten voor vakdocenten. Er kan gebruik gemaakt worden van het forum van het netwerk tto, waar indien nodig een apart gedeelte voor t-vmbo kan worden ingericht. Ook kan een bijdrage geleverd worden aan het ontwikkelen en verzamelen van materiaal waar specifieke behoefte aan is, zoals bijvoorbeeld materiaal voor de Oriëntatie op studie en beroep.

D Randvoorwaarden

D1 Personeel

- Het personeel wordt gefaciliteerd om het tto voor te bereiden en uit te voeren. Dit komt onder meer naar voren uit de beschikbaarheid voor middelen voor:
 1. Coördinatie van tto
 2. Nascholing en deskundigheidsbevordering gericht op de kwaliteitseisen die tto in brede zin stelt

Gezien het eigen karakter en de eigen problematiek van het t-vmbo is het is aan te raden om een aparte coördinator voor t-vmbo aan te stellen, dus ook wanneer een school reeds een t-vwo en/of t-havo afdeling heeft. De school wordt aangeraden om zorg te dragen voor regelmatige overlegmomenten voor de bij het tto-betrokken docenten. Ook kan de vorming van een tto-team, aangestuurd door de coördinator, de kwaliteit van het tto en de onderlinge afstemming stimuleren. Gezien het feit dat tto op het vmbo eerst en vooral op vakoverstijgend niveau plaatsvindt, is teamvorming en overleg noodzakelijk.

- Het team is medeverantwoordelijk voor een samenhangend curriculum.
- De schoolleiding stimuleert teamwork, waaronder vakoverstijgende samenwerking en interactie tussen de docenten, bijvoorbeeld door het vormen van kleine teams waarin ook de doeltaaldocenten participeren.

D2 Materiële randvoorwaarden

- Er is voldoende inzet van (onderwijs)middelen en materiaal in de doeltaal, zowel in de lokalen alsook in de mediatheek zodat deze toegankelijk zijn voor de leerling.
- Er wordt gebruik gemaakt van materiaal dat specifiek voor tto is vertaald, ontwikkeld en geïmporteerd.
- Zowel voor de internationale oriëntatie, de taalvaardigheid alsook de oriëntatie op studie en beroep is het van belang dat er gebruik wordt gemaakt van authentiek materiaal.

D3 Ouders

- De ouders worden betrokken bij het tto.
- De ouders worden geregeld geïnformeerd over het tto.